

POPIS VZDĚLÁVACÍHO MODULU
A. VSTUPNÍ ČÁST
1. Název: Etický a sociální rozměr textů, obrana proti manipulaci II
2. Kód:
3. Kategorie/obor vzdělání: 78-42-M/08 Lyceum
4. Typ vyučovací jednotky: vzdělávací modul
4. Délka výuky – doporučený počet vyučovacích hodin: 16 hodin
5. Platnost: 1. 9. 2025 Zpracovatelský tým: František Brož, Ondřej Vojtíšek, NPI
6. Vstupní předpoklady: absolvování modulů Základy komunikace a jazykové kultury I a II a modulu Etický a sociální rozměr textů, obrana proti manipulaci I
Doporučené umístění v učebním plánu: 4. ročník, kontinuální/bloková výuka
B. JÁDRO VYUČOVACÍ JEDNOTKY
1. Charakteristika Modul úzce navazuje na předcházející (Etický a sociální rozměr textů, obrana proti manipulaci I ve 3. ročníku) a cíleně využívá osvojených dovedností, zejm. základní identifikace manipulativních technik a analýzy argumentu. Žactvo se v něm zaměří hlouběji na oblast tzv. diskurzivní analýzy, a to od úkonů dílčích (stanovení perspektivy, analýza příznakového či hodnotícího lexika, kritické zhodnocení vizuální složky textů aj.) až ke komplexnějším (odhad intence textu, stanovení „sklonu“ textu či jeho ideologického zabarvení či podtextu, popř. i odkrývání rafinovanějších manipulativních postupů či dezinformací). Vrcholem modulu tak může být i vlastní žákovský projekt diskurzivní analýzy samostatně zvoleného fenoménu (např. v podobě sledování, jak je v médiích referováno o určité skupině, jaké metafora jsou voleny pro vybraný jev [srov. Lakoff–Johnson 2024] či jaká „mytologie“ [srov. Barthes 2025 či Liessmann 2012] panuje kolem každodenních věcí). S ohledem na charakter této aktivity a ročník, do něhož je modul zařazen, leží váha hodnocení především v tomto sumativním výstupu. 2. Očekávané výsledky učení včetně indikátorů orientuje se efektivně v neuměleckém textu psaném i mluveném - rozpozná útvar signalizovaný neuměleckým textem, posoudí jeho adekvátnost vzhledem k odhadovanému komunikačnímu záměru - vyhledá bez nutnosti četby celého textu na základě jeho podoby či klíčových slov pasáže relevantní pro daný čtenářský záměr - porozumí sdělení v nesouvislých neuměleckých textech, vyhledá informace v tabulkách, schématech, grafech, diagramech... - reflektuje svou rychlost čtení a aplikuje techniky její regulace a zvyšování vzhledem k čtenářskému záměru - naslouchá pozorně mluvenému projevu a orientuje se v jeho struktuře vyhodnocuje etický a sociální rozměr neuměleckého (zejména mediálního) textu - odhadne autorský záměr - posuzuje text z hlediska kontextu a odhaluje případný podtext - rozpozná využití příznakové či hodnotící slovní zásoby a navrhuje její neutrálnější či spravedlivější alternativy - identifikuje (např. v užití myšlenkových schémat) specifickou perspektivu neuměleckého textu a jeho sklon či zkreslení (bias) - rozlišuje funkce a záměry neuměleckého textu, které jsou nenáležitě vzhledem k jeho funkčnímu stylu či diskursu, od funkcí a záměrů adekvátních - rozlišuje a používá různé způsoby čtení textů - rozezná přípustnou interpretaci textu od dezinterpretace

- zhodnotí platnost a logiku argumentů využitých v textu, rozpozná argumentační lupy a klamnou argumentaci různého typu rozezná manipulaci a její prvky a uplatňuje nástroje k obraně proti ní - rozeznává v různých sděleních formy a prostředky manipulace - rozlišuje manipulaci v běžné komunikaci a aktivně se jí brání - odhaluje manipulaci v tištěných i elektronických médiích a na sociálních sítích, vyhledává k tomu potřebné prostředky a nástroje - posuzuje kriticky různé formy textů s ohledem na možnou manipulaci - posuzuje manipulativnost reklamních a marketingových sdělení			
3. Podpora rozvoje klíčových kompetencí a základních gramotností - ZG čtenářská a pisatelská, - KK komunikační, k učení, k řešení problémů, k občanství a udržitelnosti, digitální, osobnostní a sociální, kulturní			
4. Obsah vzdělávání Předmětem modulu jsou různé základní aspekty etického a sociálního rozměru textů. Vzdělávací obsah modulu zahrnuje oblasti: - techniky diskurzivní analýzy (analýza intence, perspektivy, sklonu či zabarvení lexika textu).			
5. Vzdělávací strategie - minilekce zaměřené na rozpoznání sklonu („bias“) či perspektivy textu, na rozpoznání příznakového či hodnotícího lexika a metaforiky, na etiku vizuální stránky textů; - využívání specializovaného softwaru a jazykových korpusů pro analýzu textů; - orientace ve fact-checkingových on-line nástrojích a možnosti jejich využití; - četba kratších a přístupnějších odborných či esejistických textů k tématu (návrhy ve zdrojích) a diskuse nad nimi; - samostatná / skupinová projektová práce aplikující osvojené dovednosti a poznatky do vlastní kritické analýzy; - téma projektové práce stanovuje vyučující, nebo schvaluje žákův výběr tématu			
C. VÝSTUPNÍ ČÁST			
1. Způsob ověřování dosažených výsledků	max. počet bodů	2. Kritéria hodnocení	váha
Průběžné - dílčí kroky hlavního závěrečného výstupu	100	porozumění problematice vybraných obsahových kapitol modulu	20 %
Sumativní - samostatný/skupinový výstup ve formě projektu nebo jiného zpracování s prezentací	100	kompetence kulturní, komunikační – prezentační, k podnikavosti a pracovní; aktivní přístup a podíl na realizaci, řízení realizace výstupu	70 %
Reflexe - zpětnovazebný rozhovor s učitelem a spolužáky o výsledcích učení	100	reflexe zkušenosti: aktivní účast na reflexi	10 %
Závěrečné hodnocení modulu je váženým průměrem hodnocení z jednotlivých způsobů-částí ověřování. Žák prospěl, jestliže získal alespoň 40 bodů z průběžného a 40 bodů ze sumativního hodnocení. Přepočtený vážený průměr na známky: 85–100 1 70–84 2			

55–69	3
40–54	4
0–39	5
3. Doporučená studijní literatura, odkazy na ilustrační zdroje	
Barthes, R.: <i>Mytologie</i> . 4. vydání. Překlad Josef Fulka. Praha, Dokořán, 2025.	
Homoláč, J.: <i>Internetové diskuse o cikánech a Romech</i> . 2009. Praha, Karolinum, 2009.	
Lakoff, G. – Johnson, M.: <i>Metafory, kterými žijeme</i> . 3. vydání. Překlad Mirek Čejka. Praha, Portál, 2024.	
Liessmann, K. P.: <i>Univerzum věcí: K estetice každodennosti</i> . Praha, Academia, 2012.	
Reisigl, M. – Wodaková, R.: Diskurzivně-historický přístup (DHA). Překlad Michal L. Hořejší. <i>Studie z aplikované lingvistiky</i> 1/2015. Dostupné z < http://hdl.handle.net/20.500.11956/97008 >.	
4. Poznámky	